PASSIPAIKALLA

Apua, meitä kiusataan!

SDP:n entinen puoluesihteeri **Mikael Jungnerin** mielestä peruspalveluministeri **Maria Guzenina-Richardson** (sd.) on työpaikkakiusattu. Muiden puolueiden poliitikot ovat kiinnittäneet tavan takaa huomiota ministerin epävarmuuteen, asiantuntemattomuuteen, vastuunpakoiluun ja alati vaihteleviin näkemyksiin.

Sosialidemokraatit ovat **Jutta Urpilaisen** kaudella omaksuneet taktiikakseen silmittömän hyökkäyksen päin vihollista. Se on purrut yllättävän hyvin.

Vallitsee esimerkiksi yleinen tyytyväisyyden hyrinä, kun Suomi sai takuut Kreikan pohjattomaan kaivoon kaadettuille rahoilleen. Taktiu saatiin vain murto-osalle summasta, eikä kukaan tiedä, minkä arvoista rahaa 30 vuoden kuluttua meille palautetaan.

Kenestä Leppäkeihäs?

SDP ilmoitti hallitusta muodostettaessa, että kauden puoliväliässä salkunkantajia vaihdetaan. Ykkösehdokas Rva Leppäkeihäälksi oli pitkään peruspalveluministeri Guzenina Richardson.

Asetelma kääntyi nurin niskoin, kun puolue päätti lähteä kunnallisvaaleihin vanhusten asialla ja rakensi ohjelman peruspalveluministerin nimiin.

Kun suuren puolueen kunnia vaatii voitoksi tulkittavan kompromissin vääntämistä, peruspalveluministeri pulpahtaa sankariksi kuin korkki. Ei sankaria voi pellolle heittää.

Sitä paitsi Guzenina-Richardsonia on hankala sijoittaa kunnallisesti, koska hänellä monen muun vanhan toimittajan tavoin puuttuu tutkinto. Ay-liike tarvitsee tietysti valovoimaisia keulakuvia, mutta vaikea häntä on kuvitella työehtosopimusten yksityiskohtia viilaamassa.

Periaatteessa on mieletöntä vaihtaa ministeri juuri kun hän on päässyt hommaan sisään. Pysyvissä hallituspuolueissa kuitenkin monia riviedustajia kalvaa halu saada edes kerran tunnustus uutteruudestaan.

Ameriikan herkkua

Neljä vuotta sitten Suomen koko media hehkutti, miten SDP oli käynyt Yhdysvaltojen veljespuolueen kokouksessa tyrkkäämässä aateveljensä **Barack Obaman** voiton tielle. Uutiset liittivät USA:n demokraatit vähintään Sosialistien Internationaalin ehdokasjäseneksi. Vuodesta 1918 ilmestynyt Suomen Sosialidemokraatti muutti nimensä Demokraatiksi.

Keskustaa edusti puoluekokouksessa kansanedustaja **Tanja Karpela**, mutta sitä ei noteerannut kukaan. Se oli varmaan ainoa kerta, kun Karpela ei päässyt halutessaan julkisuuteen.

Tänäkin syksynä Suomen Keskusta kutsuttiin Obaman puoluekokoukseen. Amerikkaan lähtee kunniapuheenjohtaja **Paavo Väyrynen**. USA:n puolueilla ei ole juuri tekemistä eurooppalaisten kanssa, mutta demokraatit katsovat täkäläisten liberaalipuolueiden olevan jonkinlaisia pikkuserkkuja. Kokoomuksen nykynuoret ovat republikaanien kanssa sentään sielunveljiä.

Kunniapuheenjohtajalle on hyvin sopivaa edustaa puoluettaan etäisempien mutta rikkaiden sukulaisten karkeloissa. Aivan samoin entiset presidentit edustavat arvokkaasti Suomea kaukaisempien kuninkaallisten hautajaisissa.

Mauno Koivisto (sd.) ja **Tarja Halonen** (sd.) näin tekevätkin. **Martti Ahtisaari** (sit.) vähemmän. Se ei edesauta bisneksiä ja ruoka on huonoa.

> USA:n puolueilla ei ole juuri tekemistä eurooppalaisten kanssa, mutta demokraatit katsovat täkäläisten liberaalipuolueiden olevan jonkinlaisia pikkuserkkuja. «

Hullutusten äärellä

Keskustan entinen puheenjohtaja **Mari Kiviniemi** osoittaa mieltään kieltäytymällä kunnallisvaaliehdokkuudesta. Syynä on kuulemma ajanpuute.

Ihmeellisesti aikaa riitti silloin, kun Kiviniemellä oli ministerinsalkku ja minuuttiaikataulu.

Keskustan romahdus on henkilöity Kiviniemen puheenjohtajakuteen. Syöksyn alku voidaan kuitenkin laskea siitä, kun maakuntien puolue asetti keskinkertaisen helsinkiläisen kunnallispolitiikon kuntaministeriksi. **Jan Vapaavuorella** (kok.) ja kumppaneilla oli kadehdittava ilo kävellä tämän tuosta hänen ylitseen.

Juuri järkevämmältä ei tunnu maakunnista valitun keskustan puheenjohtajan siirtyminen ehdokkaaksi Helsinkiin. **Paavo Väyrynen** sen aloitti 1980-luvulla ja muut ovat seuranneet kuin pässi narussa. Riittääkö **Juha Sipilän** itsetunto vihdoin lopettamaan moinen hullutus?

PEKKA ALAROTU

MT 50 VUOTTA SITTEN – LA 1.9.

Pinotavaran hakkuissa 5 000 miehen vajaus

Parhaillaan käynnissä olevissa pinotavaratöissä on työvoiman lisätarve tällä hetkellä noin 5.000. Viime vuonna vajaus oli noin 8.000, kertoi metsäasiain tarkastaja Atte E. Turunen kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöstä. Työvoiman kokonaisvahvuus metsätöissä oli viikon vaihteessa noin 44.000 miestä eli suunnilleen sama määrä kuin viime vuonna. Hakkuutöissä oli miehiä noin 26.000, joka on tuhatkunta miestä enemmän kuin vastaavana aikana edellisenä vuonna. Uitto- ja erottelutöissä oli vielä yli 5.000 miestä, vaikka uitot suurimmilla Pohjois-Suomen joilla ovat päättymässä.

Tesvision syyskausi alkaa maanantaina

Tesvisio aloittaa syyskauden ohjelmatoimintansa ensi maanantaina 3.9., mistä alkaen lähetykset tapahtuvat kaikkina viikonpäivinä. Ohjelmatuntimäärä lisääntyy entisestään ollen syyskaudella yli 18 tuntia viikossa eli noin kolme tuntia enemmän kuin keväällä. Uusista ohjelmista mainittakoon Helsingin, Turun ja Tampereen yhteislähetykset kerran kuukaudessa.

MARKKU VUORIKARI

Porvoonjokeen laskevassa Rapuojassa on hyvät edellytykset taimenenpoikasten kasvulle. Vesi on puhdasta ja puusto varjostaa. Kiviä siirtämällä virtaa voidaan ohjata sopivaan kutupaikkaan, näyttää Sampo Vainio.

Kiista joesta

Päijät-Hämeessä ja itäisellä Uudellamaalla virtaavan Porvoonjoen tilasta on kiistelty vuosikymmeniä. Vaikka yhdyskuntajätevesien puhdistus on kehittynyt, joen varren asukkaat eivät vieläkään uskalla uida joessa tai syödä siitä pyydettyä kalaa.

KARI SALONEN

Lahden puhdistamot laskevat vetensä Porvoonjokeen. Puhdistamoiden kohdalla vesi kirkastuu hetkellisesti, koska kiintoaineista ei Lahti Aquan mukaan puhdistamoitta lähde.

KARI SALONEN

Ali-Juhakkalan puhdistamon selkeytysaltaat puhdistetaan kerran vuodessa. Vaikka yksi altaista on poissa käytöstä, puhdistamon kapasiteetti riittää.

"1960–1970-luvulla täällä uitiin, mutta nyt ei enää. Meillä on kaksi rantasaunaa. Ne eivät ole oikein käytössä", kertoo maanviljelijä **Jorma Oesch**.

Oesch isännöi 70 lypsylehmän Ruhan tilaa Orimattilassa. Porvoonjoki kiemurtaa tiluksien läpi: rantaviivaa on kolme kilometriä.

Tilan nimi kertoo joen monista vaiheista. Ruha on merkinnyt tukkisumaa.

Oesch arvelee, ettei juuri kukaan seudun asukkaista pidä jokivettä kovin puhtaana. "Olisi kiintoisaa nähdä, mitä Porvoonjoelle kävisi, jos Lahden puhdistusvedet vietäisiinkiin Vesijärveen."

Ennen näin olikin. Yhdyskuntajätevesiä on juoksutettu Porvoonjokeen 1960-luvulta lähtien. Sitä ennen ja osittain vielä 1970-luvulla Lahden jätevedet laskettiin kaupungin keskustan tuntumassa sijaitsevaan järveen.

Järven tila oli heikentynyt jo pitkään, joten siihen liittyvät ongelmat oli kiire saada ratkaistua.

Kun ratkaisu löytyi, Vesijärven tila alkoi parantua. Porvoonjoen varren asukkaat eivät olleet käänteestä innoissaan. Vesi muuttui niin likaiseksi, että uimapaikat autioituivat ja arvokalat alkoivat kuolla pois.

Kaloissa makuhaittoja

Alajuoksun yleisten taimenkanta Askolan Vähäjoessa kuihtui 1970–1980-lukujen Lotteessa sukpuuttoon.

Vain joen latvoilla, kaupunkien jätevesien ulottumattomissa, on säilynyt alkuperäinen purotaimenkanta. Jokea kutsuttaan siellä Luhtijoeksi.

Pelkkiä kaupunkien jätevesiä ei silti voi syyttää taimenkantojen näivettymisestä. Monilta paikoilta taimenet hävisivät jo ennen kuin vedenpuhdistamot rakennettiin.

Lähes kaikki uomat on jossain vaiheessa perattu joko puun uittoa varten tai tulvasuojelun tukkivat vaelluskalojen reitit mereltä jokeen.

Vaikka muut kalat ovat säilyneet Porvoonjoessa, niiden laatu epäilyttää. "Joesta ongittuja kaloja annetaan kissoille, mutta ihmiset eivät niitä syö", sanoo Orimattilan kaupungin ympäristösihteeri **Kirsi Liukkonen-Hämäläinen**.

Kaloissa on ollut hänen mukaansa maku- ja hajuhaittoja.

"Onhan se mahdollista, että kalat voisivat jonkin verran paremmin, jos puhdistamon vesiä ei laskettaisi jokeen. Mutta sitä, miten paljon paremmin ne voisivat, ei tiedä kukaan", huomauttaa Lahti Aquan tekninen johtaja **Jouni Lillman**.

Jätevedet muualle

Liukkonen-Hämäläinen on työskennellyt Orimattilassa reilut kymmenen vuotta, ja koko sen ajan Porvoonjoen ja siihen laskevan Palojoen tila on pysytellyt suurimpana ympäristökysymyksenä. Nastola laskee puhdistetut yhdyskuntajätevetensä Palojokeen.

"Naapurikunnat ovat käyttäneet Orimattilan läpi virtaavia jokia avoviemärinä", Liukkonen-Hämäläinen sanoo.

"Puhdistamot maksavat viljelijöille korvauksia siitä, että karja ei pysty juomaan joen vettä. Se osoittaa, että joki ei voi olla hyvässä kunnossa."

Lahti ja Nastola sijaitsevat osittain Kymijoen valuma-alueella. Porvoonjoen alajuoksun kunnat, niiden joukossa Orimattila, ovat vaatineet, että ainakin osa jätevesistä johdettaisiin Kymijokeen, jonka virtaama on selvästi Porvoonjokea isompi.

Lahti Aquassa muita vaihtoehtoja on pohdittu, mutta ne ovat osoittautuneet kalliiksi ja hankalasti toteutettaviksi. "Muut vesistöt kuin Porvoonjoki eivät tule Lahdessa kyseeseen", Lillman sanoo.

Aluskunnat kärsivät

Mitä pidempänä alajuoksulla ollaan, sitä enemmän ravinteita tutkivat vaelluskalojen reitit mereltä jokeen.

Vaikka muut kalat ovat säilyneet Porvoonjoessa, niiden laatu epäilyttää. "Joesta ongittuja kaloja annetaan kissoille, mutta ihmiset eivät niitä syö", sanoo Orimattilan kaupungin ympäristösihteeri **Kirsi Liukkonen-Hämäläinen**.

Kaloissa on ollut hänen mukaansa maku- ja hajuhaittoja.

"Onhan se mahdollista, että kalat voisivat jonkin verran paremmin, jos puhdistamon vesiä ei laskettaisi jokeen. Mutta sitä, miten paljon paremmin ne voisivat, ei tiedä kukaan", huomauttaa Lahti Aquan tekninen johtaja **Jouni Lillman**.

Jätevedet muualle

Liukkonen-Hämäläinen on työskennellyt Orimattilassa reilut kymmenen vuotta, ja koko sen ajan Porvoonjoen ja siihen laskevan Palojoen tila on pysytellyt suurimpana ympäristökysymyksenä. Nastola laskee puhdistetut yhdyskuntajätevetensä Palojokeen.

"Naapurikunnat ovat käyttäneet Orimattilan läpi virtaavia jokia avoviemärinä", Liukkonen-Hämäläinen sanoo.

"Puhdistamot maksavat viljelijöille korvauksia siitä, että karja ei pysty juomaan joen vettä. Se osoittaa, että joki ei voi olla hyvässä kunnossa."

Lahti ja Nastola sijaitsevat osittain Kymijoen valuma-alueella. Porvoonjoen alajuoksun kunnat, niiden joukossa Orimattila, ovat vaatineet, että ainakin osa jätevesistä johdettaisiin Kymijokeen, jonka virtaama on selvästi Porvoonjokea isompi.

Lahti Aquassa muita vaihtoehtoja on pohdittu, mutta ne ovat osoittautuneet kalliiksi ja hankalasti toteutettaviksi. "Muut vesistöt kuin Porvoonjoki eivät tule Lahdessa kyseeseen", Lillman sanoo.

Aluskunnat kärsivät

Mitä pidempänä alajuoksulla ollaan, sitä enemmän ravinteita jokivedessä virtaa.

Yhdyskuntajätevesistä peräisin olevan typen ja fosforin osuudet ovat kuitenkin suurimmillaan Orimattilassa. Sen jälkeen jokeen valuu lisää ravinteita luonnonhuuhtoumasta ja hajakuormituksesta.

Alajuoksun kunnista ei ole reilua, että etupäässä ne joutuvat kantamaan yläjuoksun kuntien toiminnan seuraukset.

"Monesti joessa on haisevaa ja likaista vettä juuri silloin, kun ihmiset haluaisivat nauttia siitä", Liukkonen-Hämäläinen toteaa.

Veden laatu vaihtelee määrän mukana. Sateisina kesinä ja kevättulvan aikaan joessa virtaa paljon vettä, joten silloin puhdistamoilta peräisin olevat jätevedet laimenevat. Kuivina kesinä vettä virtaa vähemmän ja likaista vettä on suhteellisesti enemmän.

Joinain kesinä lämmin, ravinteikas vesi saa joen vihertämään.

Kupulimaska-niminen kasvi, jonka oikea koti on lintujen ulosteiden kyllästämissä kallioluotoien lätäköissä, lisääntyy sopivissa oloissa räjähdysmäisesti.

Lisäpuhdistus kallista

Jätevesien entistä parempi puhdistaminen ei suinkaan olisi mahdotonta.

"Jätevesien puhdistuksesta voi nipistää aina hiukan lisää, mutta nipistäminen nousee. An hyödyllisempää ja kustannustehokkaampaa ohjata varoja sinne, missä vaikutukset ovat suurempia", Lillman sanoo.

Kun teknologia kehittyy, sen hinta halpenee ja vedenpuhdistusta voidaan jälleen tehostaa.

Sitä odotellessa Porvoonjoen varren asukkaat saavat kantaa seuraukset – joten eräät kylläkään ole enää yhtä pahoja kuin vielä joitain vuosikymmeniä sitten.

HENRIK SCHÄFER
HELI VIRTANEN

MARKKU VUORIKARI

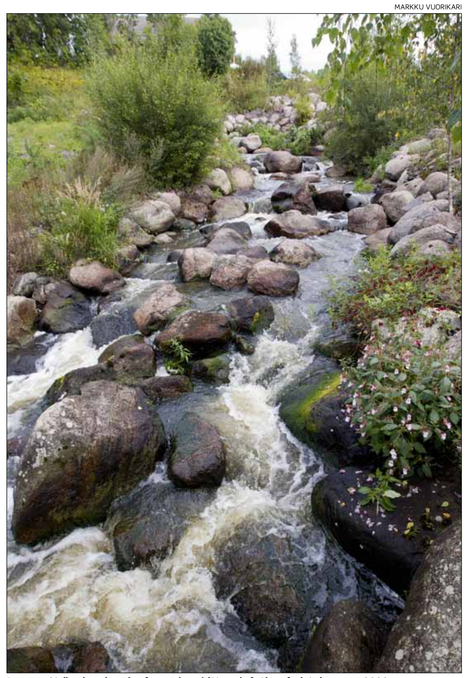

Porvoon Strömsbergin voimalan padon ohittava kalatie valmistui vuonna 2000.

jatkuu seuraavalla sivulla

jatkoa edelliseltä sivulta

Muissa joissa vielä enemmän jätevettä

Joen tilan kannalta olennaista on se, miten paljon ravinteita joessa virtaa. Sillä ei ole suurtakaan väliä, ovatko ravinteet peräisin puhdistamolta vai pellolta.

"Arvioisin, että vesistövaikutukset ovat samaa luokkaa ravinteiden lähteestä riippumatta", Suomen ympäristökeskuksen erikoistutkija **Petri Ekholm** sanoo.

Suomen ympäristökeskus tutki 22 joen tilaa ja selvitti, miten suuri osuus vuosien 2000–2006 fosfori- ja typpikuormasta oli peräisin puhdistamoilta ja miten suuri osuus muista lähteistä.

Porvoonjoessa virranneesta fosforista keskimäärin kahdeksan prosenttia oli yhdyskuntajätevesien peruna. "Ei ole tavatonta, että ossuus on tuota luokkaa", Ekholm sanoo.

Osuus on kuitenkin suurimmasta päästä. Yhdyskuntajätevesistä peräisin oleva fosforikuormitus oli selvästi suurempi ainoastaan Karjaanjoessa, jossa se oli 12 prosenttia. Muun muassa Lohjan kaupunki laskee jätevetensä Karjaanjokeen.

Typen poisto tehostunut

Porvoonjoessa virranneesta typestä 22 prosenttia oli peräisin yhdyskuntajätevesistä. Karjaanjoessa yhdyskuntajätevesistä peräisin olevaa typpeä oli peräti 37 prosenttia.

Sen jälkeen, kun selvitys valmistui, typen talteenottoa on tehostettu Lahdessa.

Lahti Aquan mukaan yhdyskuntajätevesien osuus joen typpikuormituksesta on nykyisin ainoastaan 12 prosenttia.

Orimattilan ympäristösihteeri **Kirsi Liukkonen-Hämäläinen** myöntää, että puhdistamot ovat tehostaneet toimintaansa. Vaikka ohijuoksutuksia ja muita ongelmia esiintyy edelleen, niitä ei ole yhtä paljon kuin 1990-luvun puolella.

Pellolta ei tule bakteereja

Ekholmin mukaan yksi keskeinen ero yhdyskuntajätevesien ja maatalouden jätevesien välillä on se, että peltoviljelystä ei tavallisesti tule bakteerikuormitusta. Eläintilat ovat asia erikseen.

"Suolistoperäisiä bakteereja on jokivedessä etenkin silloin, kun virtaamat ovat pieniä ja jäteveden osuus kokonaisvirtaamasta on suurimmillaan."

Ekholmin mukaan huolet kalojen maku- ja hajuhaitoista ovat ihan järkevän tuntuisia, vaikka yleensä sellaiset on liitetty teollisuuden jätevesiin.

HELI VIRTANEN

Porvoonjoki valuma-alueineen

MT

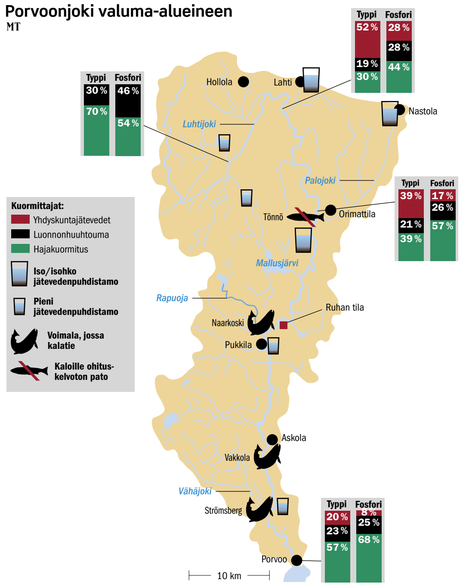

KARI SALONEN

Puhdistettu vesi varastoidaan puhdistamolla jälkiselkeytysaltaisiin. Niissä kasvaa vähän leväät, siellä puhdistetussakin vedessä on sadevettä enemmän ravinteita, Jouni Lillman sanoo.

Puhdistamoilla on tiukat lupaehdot

LAHTI (MT)

Jätevedenpuhdistamoiden toimintaa seuraataan säännöllisesti muun muassa ympäristölupien avulla.

Aluehallintovirasto määrittelee kullekin vedenpuhdistamolle rajat, joiden mukaisesti sen on poistettava typpeä ja fosforia jätevesistä. Lupa-arvoihin vaikuttaa muun muassa se, minne puhdistamo purkaa jätevetensä.

Porvoonjokeen lasketut jätevedet päätyvät lopulta Itämereen. Mutta koska ne Itämeren lisäksi rehevöittävät Porvoonjokea, lupaehdot Lahdessa toimiville Ali-Juhakkalan ja Kariniemen puhdistamoille ovat tiukemmat kuin esimerkiksi Porvoossa.

Kaikkien Suomen puhdistamoiden ei edes edellytetä poistavan typpeä jätevesistä.

"Jos jätevedet päätyvät järviin, lupaehdot voivat olla löysemmät kuin Itämereen laskevilla puhdistamoilla. Esimerkiksi Jyväskylässä ei ole kokonaistyppivelvoitetta", Lahti Aquan tekninen johtaja **Jouni Lillman** kertoo.

Hänen mukaansa Ali-Juhakkala ja Kariniemi ovat lähellä puhdistamoiden kärkeä.

"Esimerkiksi Helsingissä Viikin jätevedenpuhdistamolla typpireduktiot ovat vielä meitäkin paremmat, yli 80 prosenttia. Meillä ne jäävät jonkin verran alle. Mutta jos lupaehdot täytetään näinkin hyvin, se tarkoittaa, että jätevesien puhdistus otetaan tosissaan ja että siihen voidaan olla tyytyväisiä."

Lahden puhdistamoiden kapasiteetti on Lillmanin mukaan riittävä, mikä näkyy muun muassa siinä, että suuremmilta ohijuoksutuksilta on vältytty.

HELI VIRTANEN

MARKKU VUORIKARI

Strömsbergissä vesi pääsee Porvoonjoen alkuperäiseen pääuomaan vain, kun vettä on voimalaitokselle liikaa.

Kalat pääsevät mereltä Orimattilaan asti

PUKKILA (MT)

Kalojen kannalta Porvoonjoen kunto on kohentunut viime vuodet. "Vesi on nykyisin riittävän puhdasta lohikalojen kasvulle", kertoo **Sampo Vainio**.

Vainio työskentelee kalatalousneuvojana Itä-Uudenmaan ja Porvoonjoen vesien- ja ilmansuojeluyhdistyksessä.

Hän on yksi yhdistyksen "jokitalkkareista", joiden tehtävänä on huolehtia kalanistutuksista, kutupaikkojen kunnostuksista, jakaa tietoa ja kehittää sääntöjä valuma-alueen vesiin.

Kalateitä rakennettu vasta viime vuosina

Vaelluskalojen kutunousu Porvoonjokeen ja sen haaroihin on ollut mahdollista vasta aivan viime vuosina, kun alajuoksun voimalaitospatoihin on rakennettu kalateitä. "Kun Vakkolan kalatie valmistui vuonna 2009, se vasta avasi Porvoonjoen."

Taimenet ja lohet pääsevät nyt yli puoleenväliin pääuomaa Orimattilan Tönnönkoskelle saakka.

Vainion mukaan Porvoonjoen alemnuistilan aikana koko kalastuskulttuuri on pääsyt rappeutumaan. "Kalastajat eivät ole vielä sopeutuneet lohikalojen paluuseen. Taimenia pidetään purotaimenina, joita voidaan pyytää 20-senttisinä. Siinä sitten ongitaan poikasia matoongella pois."

Tietämättömyys näkyy myös laittomana kalastuksena. Sata metriä lähempänä kalatietä ei saisi kalastaa, mutta Vainio törmää voimalaitoksilla onkijoihin ja vieheenheittäjiin tämän tästä.

Erään kalastuksikan ennätysvonkale, 16-kiloinen lohi, pyydettiin rauhoitusaikana. Vakkolankoskella kalastuskiellosta kertova kyltti revittiin jo viikon jälkeen ripustuksesta pois.

Sivupurojen kunnostuksia ymmärretään paremmin kuin kalastusrajoituksia.

Vainion mukaan vain harva maanomistaja on kieltänyt kutusoraikkojen rakentamista, uomien ennallistamista tai koekalastuksia purossaan. Päinvastoin: usein isännät tarjoavat koneitaan käyttöön. Soran lapiointi ja kivien siirtely hoituu talkootyönä.

HENRIK SCHÄFER

MARKKU VUORIKARI

Jorma Oeschin tilalla on kolme kilometriä Porvoonjoen rantaa. 60-luvulla valmistunut sauna on jäänyt vähälle käytölle.

Joki teettää viljelijällä pitkät suojavyöhykkeet

ORIMATTILA (MT)

Osin Porvoonjoen ongelmat johtuvat koko valuma-alueen tehokkaasta käytöstä.

Alasta kolmasosa on peltoa, pari prosenttia rakennettua alaa ja loput metsää. Järviä on vähän, ja suurin osa soista on metsäojitettu.

Veden määrä vaihtelee joessa luonnollista voimakkaammin, sillä sade- ja sulamisvedet huolahtavat sinne nopeasti salaojia, metsäojia ja sadevesiviemäreitä pitkin.

Viljelijä **Jorma Oeschille** kolme kilometriä joenrantaa merkitsevät kulttuurimaiseman ohella myös rajoituksia työhön.

Joenrannan peltoja reunustavat suojavyöhykkeet. Niiden tarkoitus on estää ravinteiden huuhtoutuminen vesiin.

Uusi säännös kieltää kasvinsuojelukemikaalien ruiskutuksen 25:tä metriä lähempänä vesistöä. Sen vuoksi Oesch kasvattaa rätä lähempänä jokea nurmea, vaikka muu pelto olisi viljalla.

Hän arvostaa joen hyväksi tehtävää työtä. Viljelijä kuitenkin epäilee, ettei maataloudella ole kovin suurta merkitystä joen kunnolle. "En usko, että esimerkiksi kasvinsuojelun käyttörajoituksilla juurikaan parannetaan joen tilaa."

> Eihän se miellyttävältä näytä.«
>
> JORMA OESCH

Savimaiden vesi ei ole kirkasta

Joki ei houkuttele uimaan. Osin kyse on veden ulkonäöstä.

"Eihän se miellyttävältä näytä. On selvää, että kun savimaiden läpi kulkee vesi, se ei ole kirkasta."

Oeschin mielestä joella on kuitenkin virkistysarvonsa.

"Kalastaa pystyy kyllä. Se on sellaista pikkupoikien hommaa. Sorsastajia on myös. Kun joessa kulkee veneellä, siellä on totaalisen oma rauha", Oesch sanoo.

HENRIK SCHÄFER

PERJANTAIVIERAS

Alkukylä funktionaalisesti selitettynä

Varoitus: seuraavassa luet tiukkaa tekstiä ja sivistysanojakin.

Aloitetaan konkreettisesti paikasta. Jokainen paikka maailmassa eroaa toisista. Se on omanlaisensa. Toiseksen, jokainen paikka maailmassa on yhtä arvokas, esimerkiksi sopimusteoriassa. Kolmanneksi, koska maapallo on sanan mukaisesti pallo eli globus, on jokainen paikka pallolla "maailman keskipiste".

Asuminen, rakentaminen ja elävän luonnon hoito perustuu paikkoihin. Esimerkiksi arkkitehtuuri on olemassa olevien paikkojen kunnioittamista ja näistä paikoista inspiroitunutta tai johdettua uusien paikkojen luomista. Kesämökki on tyypillisesti tällainen luontopaikan ja kulttuuripaikan jalostettu hybridi.

Ihmisen biologiassa paikka on reviiri ja luonnonsuoja, josta voi "nähdä tulematta nähdyksi". Tällaisessa paikassa on kaksi mentaaliulottuvuutta: juuret ja vapaus. Visualisoituna paikka on eräänlainen enclosure, oviaukollinen suojakupu.

Olemme tottuneet kutsumaan vapautta antavaa suojaa taloksi. On olemassa optimaalisten talonpaikkojen järjestelmä, jossa luonto ja kulttuuri yhtyy. Tämä viimeinen lause on yhä pätevä talonpoikaisten arvojen allekirjoitus ja credo.

Useat lähekkäiset talot muodostavat kylän. Voimme vähän kikkailen sanoa, että kylä on paikkojen paikasto. Kylä itsessään on siis ekologinen käsite; yleistettynä toisiinsa liittyvien paikkojen käyttöjärjestelmä.

Tämä kylä-paikasto on laajempi alue, sanoisimmeko latinalaisittain "terra". Se muodostuu alun perin ekologisista julkishyödykkeistä, mutta rakentuu asumishistorian kautta pieninfraksi. Kylän alkuperäisen koon on alun perin määritellyt kävelijän edestakainen kulku, kuten ranskalainen Elisee Reclus on esittänyt.

Asut pisteessä A, kävelet pisteeseen B ja teet siellä jotain ja palaat tekemiset tehtyäsi pisteeseen A. Kylä eli paikasto ja kaikki siitä seuraava on jalankulkijan kävelypiirin kokoinen.

Suomalainen 1900-luvun alun kansakoululjärjestelmä perustui lain mukaan siihen, että kouluja käyvät lapset joutuivat kävelemään maksimissaan viisi kilometriä kouluun ja toiset viisi takaisin.

Vaikka paikallisuudesta puhutaan kylän kautta, tämä kaikki pätee kaupunkeihin. Myös kaupunki, tämä urbaani, muodostuu samalla tavalla paikoista. Ero on vain siinä, että kaupunki on paikkojen tihentymä kolmessa ulottuvuudessa ja kaupunkitilassa paikat menevät päällekkäin.

Kylän ja kaupungin sosiaalinen ero on siinä, että kyläläiset tietävät olevansa toistensa kanssa tekemisissä huomennakin ja ottavat sen käyttäytymisessään hienovaraisesti huomioon. Kaupungin eksistentiaalinen lähtökohta on aleatorinen sattuma. Ihmiset olettavat, etteivät koskaan enää tapaa sitä ihmistä, jonka nyt kadun vilskeessä kohtaavat. Kylässä jokainen on joku.

Koska kylän paikallisuus on kiinteää, ihmiset auttavat luontaisesti toisiaan vastavuoroisuusperiaatteen mukaan. Kun autan talvisella tiellä ojaan ajanutta naapuria, tiedän itse tulevani joskus jossain toisessa asiassa autetuksi. En oleta, että auttaja olisi juuri tuo naapuri.

Kylässä "hyvä kiertää", koska kylällä on maantieteelliset rajat ja yhteinen kohtalo. Tehty hyvä teko ei siis katoa anonyymiä, köyhyttävänä säteenä johonkin kauas kylmään avaruuteen vaan pysyy kylän lämpöoimana.

Vastavuoroisuuden tehoperiaate on sitten nimeltään talkoo. Se on vasarakirveskansan Liettuasta tuoma innovaatio 5 000 vuotta sitten. Se oli tapa rakentaa pylväsrakenne -taloja porukalla.

Moderni kylä ei enää muodostu paikoista eikä taloista, vaan yksiöityneistä ihmisistä. Tapana ei siis ole latistava sosiaalinen normeeraus sen mukaan "mitähän muut ihmiset sanoo", vaan oletuksena on persoonallisuuksien ja individien salliminen, koska se on koko kylän etu. Jatketaan tästä ensi kerralla.

JUHA KUISMA
on kylien liiketoiminta-asiamies.

PAIKANNIMI KERTOO

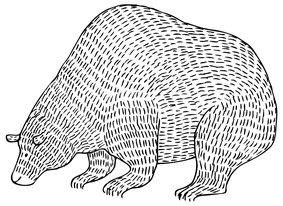

Karhumaisia paikkoja

Metsän kuningasta nimitettiin aikoinaan karheaan turkkiin viittaavalla kiertoilmauksella karhu.

Karhulassa Kotkan kupeessa asui ilmeisesti 1600-luvulla henkilö, jota kutsuttiin Karhuksi. Kenties mies oli karhunmetsästäjä tai häntä kysyttä tai toisista vertattiin karhuun. Henkilöstä nimi on siirtynyt ensin tilan ja sitten kylän nimeen.

Kontiolahdella asui aikoinaan Jaakko Mönninen, jonka mukaan Mönnin kylä on saanut nimensä. Mönni on yksi lukuisista karhun kiertoilmauksista.

Kontio on johdettu nallen eteneminstapaa kuvaavasta verbistä kontia. Kontimista kuvataan tavallisemmin konttaamiseksi.

Kontiolahden vaakunaan ei ole kuvattu kontivaa karhua. Vaakunan karhu kävelee kahdella jalalla uittohaka olalla. Kontiva karhu löytyy Pudasjärven ja Lapuan vaakunasta.

Karhun ikivanha nimitys oksi taipuu kuten sana kaksi. Maskun Ohensaari ja Kangasniemen Ohensalo ovat molemmat nykysuomella Karhusaaria. Myös Tuuloksen Oksjärveen sisältyy tämä yleiskielestä hävinnyt sana.

Ohden deminutiivi ohto näkyy esimerkiksi Vieremän Ohtomäessä. Otsot ja Otsolat edustavat huomattavasti uudempaa kielikerrostumaa.

Kouvolakin voi kuulua karhupaikkoihin. Kouvo merkitsee karhun lisäksi isoisää, mikä voisi liittyä ikivanhaan käsitykseen ihmisen ja karhun yhteisestä alkuperästä.

TOPI LINJAMA